

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ДОВГОДЬКО ТЕТЯНА ІВАНІВНА

УДК 378.147:629.7:50 (043.3)

**ЗАГАЛЬНОНАУКОВА ПІДГОТОВКА ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ
ДО НАВЧАННЯ В АВІАЦІЙНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ 2014

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному авіаційному університеті, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
БУЛГАКОВА НАТАЛІЯ БОРИСІВНА,
Національний авіаційний університет,
професор кафедри педагогіки та психології
професійної освіти.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
БЕВЗ ВАЛЕНТИНА ГРИГОРІВНА,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова,
професор кафедри математики і теорії
та методики навчання математики;

кандидат педагогічних наук, доцент
БОГОСЛАВЕЦЬ ЛЮБОВ ПЕТРІВНА,
Київський національний університет технологій
та дизайну,
доцент кафедри педагогіки та методики
професійного навчання.

Захист відбудеться 26 червня 2014 року о 12.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.062.15 в Національному авіаційному університеті за адресою: 03680, м. Київ, пр. Космонавта Комарова, 1, ауд. 1.209.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного авіаційного університету за адресою: 03680, м. Київ, пр. Космонавта Комарова, 1.

Автореферат розісланий 26 травня 2014 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н.В. Ладогубець

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Тенденції інтернаціоналізації, зростання ролі міжнародного співробітництва у сучасній вищій освіті, поглиблення академічної мобільності у світі сприяють розвитку міжнародної діяльності українських вищих навчальних закладів, одним із напрямків якої є підготовка іноземних студентів. В державній національній програмі «Освіта» («Україна ХХІ століття») зазначено, що стратегічним завданням державної освітянської політики є вихід на ринок світових освітянських послуг, а одним із пріоритетних напрямків зміцнення та розвитку міжнародних зв'язків у галузі освіти визначено вдосконалення системи підготовки та перепідготовки фахівців для зарубіжних країн.

Навчання іноземців у вітчизняних вищих навчальних закладах (ВНЗ) має тривалу історію і його можна назвати традицією, оскільки ще за часів Радянського Союзу більше 50% іноземних студентів, які здобули вищу освіту у СРСР, навчались в Україні. Наша держава володіє великим досвідом та реальним потенціалом, що дозволяють їй посісти гідне місце в світовому освітянському просторі. Ефективне застосування існуючого освітнього потенціалу є одним із важливих експортних ресурсів і представляє собою як економічний, так і політичний інтерес для України. Навчання іноземних громадян у ВНЗ України відзначається суттєвими особливостями і труднощами, найголовнішими з яких є їх навчання нерідною мовою та незнайоме оточуюче середовище (соціальне та освітнє). Підготовчий факультет (відділення), на якому здійснюється формування готовності до подальшого успішного засвоєння нових знань у ВНЗ – це перший етап в отриманні вищої освіти для іноземних студентів, де закладаються основи їхньої професійної підготовки.

Дослідження проблем вдосконалення процесу навчання іноземних студентів протягом багатьох років здійснювалися на підготовчих факультетах та відділеннях провідних вищих навчальних закладів Києва (Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Національний авіаційний університет, Національний університет будівництва й архітектури), Львова (Національний університет імені Івана Франка), Одеси (Національний політехнічний університет, Національний університет імені І.І. Мечнікова), Харкова (Національний університет імені В.Н.Каразіна, Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут”) та ін. Різні аспекти підготовки іноземних студентів у вищих навчальних закладах вивчали українські та зарубіжні дослідники: Н. Булгакова, В. Бевз, М.Іванова, В. Груцяк, Л. Корочкіна, О. Кравцов, А. Крайнова, Л. Куришева, Л.Левчук, Л. Мазітова, О. Малихін, Н. Маяцька, С. Мордас, О. Резван, Л.Рибаченко, О. Степаненко, О. Суригін, Т. Табенська, В. Тарасенко, Н. Терещенко, О. Філіпова, Л. Хаткова, О.Хачатурова, Цзан Юеци, Ши Сі Нін, Т. Шмоніна та ін. Проте, аналіз науково-педагогічної та методичної літератури щодо підготовки іноземних громадян у ВНЗ України дозволяє зробити висновок, що найбільш активно досліджуються проблеми їх навчання російської та української мовам. Водночас особливості та проблеми пропедевтичної загальнонаукової підготовки іноземних студентів, формування на її основі готовності до професійної діяльності майбутніх

інженерів, зокрема майбутніх авіаційних фахівців, виявились недостатньо дослідженими.

Актуальність проблеми визначається **низкою суперечностей** між:

- сучасними вимогами до готовності іноземних студентів вивчати природничі і технічні дисципліни в авіаційному університеті та низьким її рівнем у суб'єктів навчально-виховного процесу;

- потребою в удосконаленні системи загальнонаукової підготовки іноземних студентів на підготовчому факультеті авіаційного університету і недостатнім обґрунтуванням шляхів цього удосконалення;

- великим обсягом навчального матеріалу загальнонаукових дисциплін, що потрібно засвоїти іноземним студентам за один навчальний рік, та їх слабкою спроможністю в умовах адаптації засвоїти цей матеріал.

Нагальна потреба у підвищенні рівня готовності іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті шляхом удосконалення їх загальнонаукової підготовки, недостатня розробленість теоретико-методологічних аспектів цієї проблеми, а також об'єктивні потреби вдосконалення технології професійної підготовки майбутніх авіаційних фахівців для іноземних країн зумовили вибір теми нашого дослідження: **«Загальнонаукова підготовка іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті».**

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри педагогіки та психології професійної освіти Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету «Інноваційні технології оцінювання успішності виконавських умінь студентів» (№ 72А/12.02.02 на 2010-2012 р.) та «Психолого-педагогічні умови реалізації компетентнісної парадигми освіти у ВТНЗ» (№24/12.02.02 на 2012-2014р).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету (протокол № 5 від 16 лютого 2012 р.) та узгоджено у Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні Національної академії педагогічних наук України (протокол №3 від 27 березня 2012р.).

Мета дослідження – науково обґрунтувати та експериментально перевірити організаційно-педагогічні умови ефективної загальнонаукової підготовки іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті.

Відповідно до мети дослідження визначено основні *задачі*:

1. Здійснити історико-методологічний аналіз довузівського навчання іноземних студентів у вищих закладах освіти України.

2. Уточнити головну мету загальнонаукової підготовки іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті, здійснити експлікацію концепту «готовність іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті» і визначити компоненти, критерії, показники та рівні означеної готовності.

3. Визначити і обґрунтувати організаційно-педагогічні умови, що впливають на рівень загальнонаукової підготовки іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті.

4. Удосконалити методику формування предметних знань із загальнонаукових дисциплін та розробити модель загальнонаукової підготовки іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті.

5. Експериментально перевірити ефективність організаційно-педагогічних умов, що забезпечують дієвість створеної моделі та удосконаленої методики загальнонаукової підготовки іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті.

Об'єкт дослідження - процес професійної підготовки іноземних студентів в авіаційному університеті.

Предмет дослідження – організація, форми та методи загальнонаукової підготовки іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті.

Відповідно до мети і поставлених задач визначено комплекс **методів дослідження**:

теоретичні: аналіз і синтез наукової, спеціальної літератури з метою визначення різноманітних поглядів на проблему пропедевтичної, зокрема, загальнонаукової підготовки іноземних студентів до навчання у вищих технічних закладах освіти; моделювання систем і процесів; аналіз основних понять і термінів дослідження; узагальнення досвіду підготовки іноземних студентів з математики, фізики на підготовчих факультетах;

емпіричні: спостереження, бесіда, опитування, анкетування, психолого-педагогічна діагностика, інтерв'ю, тестування, педагогічний експеримент для виявлення методики реалізації організаційно-педагогічних умов формування готовності іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті;

математичної статистики: математична обробка за допомогою статистичного критерію Стюдента та графічна інтерпретація результатів дослідження для кількісного та якісного аналізу й оцінювання достовірності експериментальних даних.

Експериментальною базою дослідження були підготовчі факультети та відділення для іноземних громадян Національного авіаційного університету (НАУ), Київського національного університету імені Тараса Шевченка (КНУ), Міжрегіональної академії управління персоналом (МАУП) та Національного університету харчових технологій (НУХТ). Експериментальні дослідження проводились з понад 700 іноземними студентами з різних країн світу.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що *вперше*:

– визначено, обґрунтовано та експериментально перевірено організаційно-педагогічні умови, що забезпечують ефективність загальнонаукової підготовки іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті (інтегрування мовних і предметних знань з урахуванням регіонально-психологічних особливостей іноземних студентів в умовах їх адаптації до нерідного соціокультурного й освітнього середовища; впровадження інноваційних технологій у навчальний процес з урахуванням поетапності оволодіння іноземними студентами загальнонауковими знаннями нерідною мовою; модернізація традиційних форм, методів та засобів навчання відповідно до специфіки суб'єктів навчання з різних регіонів світу та етапів навчально-виховного процесу);

– розроблено та реалізовано структурно-функціональну модель загальнонаукової підготовки іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті, що складається із цільового, процесуально-змістового та результативно-оцінювального блоків;

– визначено критерії, показники, сутність і структурні компоненти загальнонаукової готовності іноземних студентів (адаптаційний, мотиваційно-ціннісний, змістовий, процесуально-діяльнісний) та охарактеризовано рівні їх готовності (високий, достатній, низький) до навчання в авіаційному університеті;

удосконалено: методику навчання іноземних студентів дисциплінам “Фізика” і «Математика»;

уточнено:

– головну мету сучасної пропедевтичної загальнонаукової підготовки іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті;

– діапазон основних рис, що ідентифікують синтальність груп іноземних студентів – представників різних регіонів світу (в’єтнамців, китайців, арабів, англо-і франкомовних африканців та латиноамериканців);

набула подальшого розвитку: система моніторингу та оцінювання рівня сформованості загальнонаукової готовності іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті.

Практичне значення отриманих результатів дисертації полягає в тому, що розроблено і впроваджено у навчальний процес:

– навчальні і робочі навчальні програми з математики, фізики для іноземних студентів різного строку прибуття на навчання;

– навчальні посібники з фізики (“Механіка”, “Молекулярна фізика і термодинаміка”);

– навчально-методичні комплекти завдань для всіх форм і методів поточного, рубіжного та міжсесійного контролю знань;

– цифрові навчально-методичні матеріали з урахуванням змістових та лінгвістичних особливостей фізико-математичних дисциплін для програмно-технологічного навчального комплексу на базі Interactive SMART Board.

Результати дослідження впроваджено на підготовчих факультетах Національного авіаційного університету (довідка від 12.02.2014р.), Київського національного університету імені Тараса Шевченка (довідка від 25.09.2013р.), Міжрегіональної академії управління персоналом (довідка від 14.02.2014р.).

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження доповідались та обговорювались на наукових, науково-практичних, науково-методичних конференціях різного рівня:

– *міжнародних:* «Теорія і практика навчання іноземних студентів у сучасних умовах» (Донецьк, 2003), Міжнародна наукова конференція імені академіка М.Кравчука (Київ, 2006, 2008, 2010, 2012), “Гуманітарні проблеми становлення сучасного фахівця” (Київ, 2007), «Математика. Компьютер. Образование» (Дубна, 2008), «Реализация традиционных методов и поиск инноваций в процессе подготовки иностранных студентов в современном высшем учебном заведении»

(Харків, 2008), «Науково-методичні проблеми мовної підготовки іноземних студентів» (Київ, 2008, 2012, 2013);

– *всеукраїнських*: “Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах: проблеми та перспективи” (Київ, 2004), «Актуальні питання організації навчання іноземних громадян у технічних вищих навчальних закладах України» (Тернопіль, 2012);

– *міжвузівських*: «Теоретические и прикладные проблемы преподавания математических и естественно-научных дисциплин слушателям гуманитарных специальностей специализированных вузов» (Саратов, 2009).

Публікації. Основні положення та результати дисертаційної роботи знайшли відображення у 22 наукових публікаціях, з яких 15 одноосібні. Серед них – 2 навчальні посібники; 5 статей у провідних фахових виданнях, затверджених ДАК України; 3 публікації у закордонних наукових виданнях; 12 тез у збірниках матеріалів конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, 14 додатків, списку використаних джерел (241 найменування, із них іноземною мовою - 10). Загальний обсяг роботи становить 245 сторінок, з них основного тексту - 190 сторінок. Робота містить 32 таблиці і 24 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність проблеми дослідження; проаналізовано загальний стан її розробленості у педагогічній теорії і практиці; визначено мету та сформульовано задачі, об’єкт і предмет дослідження, розкрито його наукову новизну та практичне значення, наведено дані про апробацію та впровадження здобутих результатів у практику навчального процесу.

У **першому розділі** – «*Пропедевтична підготовка іноземних студентів у вищому навчальному закладі як психолого-педагогічна проблема*» – проведено історико - методологічний аналіз довузівського навчання іноземних студентів у вищих закладах освіти України; з’ясовано роль і місце підготовчого факультету (відділення) для іноземних громадян у системі підготовки авіаційних фахівців; уточнено мету пропедевтичного навчання, розкрито сутність загальнонаукової готовності іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті та визначено її структурні компоненти.

На початку 90-х років ХХ ст., враховуючи світові тенденції в освітній галузі, в Україні започатковано реформи у сфері освіти, що суттєво вплинули на пропедевтичну підготовку іноземних студентів, ідеологічна складова якої фактично втратила актуальність (у радянські часи їй відводилось особливе значення). Стратегічним завданням сучасної освітньої політики України є вихід на ринок міжнародних освітніх послуг, поглиблення міжнародного співробітництва. Починаючи з 2000 року, кількість іноземців, які прагнуть здобути вищу освіту в Україні, невпинно збільшується. Особливий інтерес іноземці проявляють до медичного та інженерного, зокрема авіаційного, фаху.

Пропедевтична (довузівська) підготовка іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті – це підготовка до подальшого навчання в означеному університеті громадян інших держав, які не володіють українською (російською) мовою.

Головну мету загальнонаукової підготовки іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті, що є складовою пропедевтичної підготовки, визначено як формування їхньої загальнонаукової і комунікативної готовності до подальшого здобуття вищої авіаційної освіти в сучасних умовах адаптації до нового освітнього і соціокультурного середовища.

Проведений всебічний аналіз наукових праць щодо визначення поняття «готовність до певної діяльності» та її рівнів дозволив визначити сутність концепту «загальнонаукова готовність іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті» як багатокомпонентну цілісну якість майбутнього фахівця авіаційної галузі, адаптованого до нових умов навчання нерідною мовою, що характеризується наявністю системи мотиваційно-ціннісних орієнтацій, єдністю допрофесійних (загальнонаукових та комунікативних) знань, умінь, здатностей та навичок, особистісних характеристик (активність, відповідальність, самостійність, прагнення до саморозвитку), що відповідають вимогам подальшої авіаційної професійної підготовки.

Враховуючи результати досліджень науковців (А.Я. Алєєва, Г.О. Бокарева, О.А.Ігнатюк, І.А. Сладких, О.І. Шарова, Т.А. Шмоніна), власний педагогічний досвід і, беручи до уваги особливості пропедевтичної підготовки іноземних студентів, у структурі їх загальнонаукової готовності до навчання в авіаційному університеті, виділено компоненти (адаптаційний, мотиваційно-ціннісний, змістовий, процесуально-діяльнісний), визначено критерії та їх показники.

Критерієм адаптаційного компонента визначено психофізіологічну, соціокультурну та академічну адаптацію. Його показники: психологічна стабільність, низький рівень тривожності, пристосування до кліматичних умов, продуктів харчування, часового поясу; готовність жити у нерідному соціокультурному середовищі, пристосування до нового освітнього середовища.

Критерієм мотиваційно-ціннісного компонента визначено мотивацію до навчання, ставлення до майбутнього фаху, допрофесійні якості. Показниками означеного критерію є: зацікавленість у отриманні нових знань, розуміння важливості вивчення загальнонаукових дисциплін, інтерес до професії авіаінженера, усвідомлення значущості отримання вищої освіти, прояв особистісних якостей – відповідальність, самостійність, дисциплінованість, прагнення до самовдосконалення.

Критерієм змістового компонента визначено обсяг та якість загальнонаукових знань, рівень уявлення про методи наукового пізнання. Його показники: системність і глибина загальнонаукових знань, умінь та навичок, здатність застосовувати отримані знання в процесі розв'язання практичних задач, уміння робити висновки й відтворювати їх вербально і письмово мовою-посередником, здатність до логічного мислення, активність під час обговорення поставлених загальнонаукових задач; здатність до адекватної самооцінки.

Критерієм процесуально-діяльнісного компонента визначено комунікативні, операційні, технологічні та організаційні якості. Його показники: лексико-граматичні уміння, володіння загальнонауковою термінологією, уміння висловлювати свої думки, ставити запитання, коментувати дії, операційно-ділові та операційно-практичні якості, уміння застосовувати навчальну, довідкову літературу, інформаційні технології.

Комплексне врахування визначених компонентів, критеріїв і показників дало змогу установити й охарактеризувати три рівні означеної готовності – високий, достатній, низький.

Результати констатувального експерименту (2005-2008 рр.), під час якого було проведено діагностику базового рівня загальнонаукової підготовки та моніторинг рівня готовності до здобуття вищої технічної, зокрема авіаційної, освіти після пропедевтичного навчання іноземних студентів (понад 400 осіб) на підготовчих факультетах (відділеннях) київських ВНЗ (НАУ, КНУ імені Тараса Шевченка, КНУХТ, МАУП), свідчать, що у більшості прибулих на пропедевтичне навчання іноземних громадян рівень базової загальнонаукової підготовки низький (80%). Після завершення пропедевтичного навчання за традиційною методикою рівень загальнонаукової готовності у більшості іноземних студентів низький (70%) або достатній (20%), у той час як кількість осіб із високим рівнем готовності не перевищувала 6%. Виявлено, що 4% іноземних студентів не змогли засвоїти програму пропедевтичної підготовки.

Під час наукового аналізу феномена загальнонаукової готовності іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті зроблено припущення, що процесом пропедевтичної підготовки можна і потрібно керувати. Гіпотеза дослідження полягала у тому, що процес загальнонаукової підготовки іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті буде ефективнішим, якщо засадами для його реалізації слугуватимуть удосконалена методика пропедевтичного навчання та розроблена модель загальнонаукової підготовки, що ґрунтуватимуться на відповідних організаційно - педагогічних умовах:

- інтегрування мовних і предметних знань з урахуванням регіонально-психологічних особливостей іноземних студентів в умовах їх адаптації до нерідного соціокультурного й освітнього середовища;

- впровадження інноваційних технологій у навчальний процес з урахуванням поетапності оволодіння іноземними студентами загальнонауковими знаннями нерідною мовою;

- модернізація традиційних форм, методів та засобів навчання відповідно до специфіки суб'єктів навчання з різних регіонів світу та етапів навчально-виховного процесу.

У другому розділі – *«Організаційно-педагогічні умови загальнонаукової підготовки іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті»* –

обґрунтовано особливості застосування дидактичних принципів у процесі загальнонаукового навчання іноземних студентів; здійснено аналіз періоду адаптації іноземних студентів до нерідного соціокультурного середовища та виявлено основні національно-психологічні особливості іноземних студентів із різних регіонів світу; обґрунтовано доцільність та особливості використання інформаційно-комунікаційних технологій в процесі загальнонаукового пропедевтичного навчання; представлено удосконалену методику і розроблено модель загальнонаукової підготовки іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті.

До дидактичних принципів при розробці та реалізації методики загальнонаукового навчання іноземних студентів віднесено: класичні (єдність навчання, виховання та розвитку, науковість і систематичність, наочність, усвідомленість і активність, стійкість засвоєння знань, вмінь та навичок); специфічні (рівень володіння іноземними студентами нерідною мовою, базовий рівень загальнонаукових знань та вмінь, рівень їх адаптації до нерідного освітнього і соціокультурного середовища; національно-культурні особливості іноземних студентів).

З метою реалізації *першої педагогічної умови* (інтегрування мовних і предметних знань з урахуванням регіонально-психологічних особливостей іноземних студентів в умовах їх адаптації до нерідного соціокультурного й освітнього середовища) проведено оцінку процесу адаптації іноземців, що особливо важко проходить у перший рік їхнього перебування в Україні. Опитування, анкетування іноземних студентів показали, що їх пристосування до українських реалій є складним процесом. Він включає декілька аспектів: пристосування до нових кліматичних умов і часового поясу, незвичних продуктів харчування (фізіологічна адаптація), оточуючого середовища, нерідної мови спілкування, умов проживання, іншої культури, стилю поведінки оточуючих людей (соціокультурна і психологічна адаптація). На етапі пропедевтичної підготовки важко проходить пристосування іноземних студентів до української освітньої системи, характерними складовими якої є світоглядно-інформаційний (зміст, методи, форми навчання й організаційно-виховної роботи) і психолого-педагогічний (соціально-психологічний клімат інтернаціональної групи, система контролю знань, самопідготовка тощо). Регулярні роз'яснення щодо організації побуту, аудиторної та позааудиторної роботи, самопідготовки та виконання домашніх завдань, екскурсії до музеїв (університету, міста, виїзні екскурсії), тематичні вечори, концерти сприяли прискоренню соціокультурної та психологічної адаптації. Важливим фактором, який пришвидшував психологічну адаптацію, визнано володіння викладачами інструментами педагогічного впливу, що передбачало вміння обирати стиль спілкування з метою створення сприятливої атмосфери у міжнаціональній групі, урахування специфіки міжкультурної взаємодії і регіонально-психологічних особливостей іноземних студентів.

До регіонально-психологічних особливостей віднесено: *мотиваційні* (працездатність, ступінь старанності, діловитість); *інтелектуальні* (швидкість розумових дій, широта і глибина абстрагування, здатність до логічного мислення); *пізнавальні* (глибина й цілісність сприйняття, повнота, оперативність, яскравість

уявленні); *емоційні* (рівень прояву емоцій і почуттів, їх динаміка); *вольові* (стійкість вольових процесів, специфіка національних атиюдів на вольову активність); *комунікативні* (характер взаємодії, спілкування, взаємовідносин). Аналіз літератури, анкетування, спостереження та багаторічний досвід роботи дав змогу виявити основні психологічні особливості іноземних студентів різних регіонів світу та з'ясувати специфіку роботи з ними (табл. 1).

Таблиця 1

Регіонально-психологічні особливості іноземних студентів

Країни	Психологічні характеристики
Китай	Відчужені, недовірливі, замкнені. Розвинене конкретне (практичне) мислення. Не потребують схвалення. Проявляють готовність до підкорення перед авторитетом. Не сприймають демократичний стиль з боку викладачів. Найбільш доступним є наочне сприйняття матеріалу.
В'єтнам	Неконтактні, замкнені, орієнтовані працювати наодинці. Поступливі, уважні, високоморальні, позитивно ставляться до оточуючих. Кмітливі, мають добре розвинене абстрактне мислення, високу працездатність та рівень самодисципліни.
Арабські країни Сирія, Ліван, Йорданія, Іран Палестина, Алжир, Марокко, Туніс	Екстраверти, із почуттям гумору. Легко йдуть на контакт з іншими, швидко адаптуються, із високою здатністю до навчання. Намагаються якомога менше витратити зусиль під час навчання, водночас постійно потребують уваги, схвалення їх дій, виокремлення серед інших студентів. Мають підвищену реактивність та імпульсивність. Схильні до перебільшення в оцінках оточуючих.
Африка (франкомовна) Гвінея, Конго, Того, Чад	Відкриті, емоційно нестійкі, контактні, високотривожні; мають низьку швидкість розумових дій; підозрілі, незалежні від навчальної групи; інтроверти. На початковому етапі потребують особливої підтримки, позитивного ставлення й уваги до себе. Схвалення призводить до підвищення самооцінки.
Африка (англомовна) Нігерія, Гана, Замбія	Непоступливі, мовчазні, емоційно нестабільні, гордовиті, високотривожні; у групі почуваються дискомфортно; без причини реагують на уявну безпеку; важко адаптуються; повільно сприймають навчальну інформацію і потребують багато часу для засвоєння навчального матеріалу та постійної психолого-педагогічної підтримки
Латинська Америка Перу, Еквадор	Нетерплячі, відкриті, безпечні, довірливі, легко адаптуються. Мають занижене почуття відповідальності. Можуть добре навчатись. Інтроверти, конформісти. Легко знаходять спільну мову з одногрупниками.

У процесі реалізації *другої організаційно-педагогічної умови* (впровадження інноваційних технологій у навчальний процес з урахуванням поетапності

оволодіння іноземними студентами загальнонауковими знаннями нерідною мовою) встановлено, що застосування інформаційно-комунікаційних технологій сприяє інтенсифікації загальнонаукового навчання (підвищує ефективність та якість навчання, поглиблює міжпредметні зв'язки за рахунок інтеграції інформаційної, мовної і предметної підготовки, підвищує мотивацію до навчання) та розвитку особи, яка навчається (розвиток мислення, умінь дослідницької й експериментальної роботи, формування навичок самостійної роботи, інформаційної культури).

Основним засобом інформаційно-комунікаційних технологій у загальнонауковому навчанні іноземних студентів обрано інтерактивну дошку SMART Bord і комп'ютери із навчально-контролюючими програмами, визначено їх переваги (індивідуалізація, диференціація навчання, візуалізація під час надання інформації, моделювання процесів та явищ об'єктів, здійснення контролю, самоконтролю, самопідготовки).

Третя педагогічна умова передбачала удосконалення методики загальнонаукового навчання завдяки наявності матеріально-технічної бази (комп'ютерний клас, інтерактивна дошка, підключення до мережі Internet, приладдя для наочних демонстрацій та проведення лабораторних робіт) і розробленості методичного забезпечення (підручники, словники лексичного мінімуму, опорні схеми, таблиці, програмно-педагогічні засоби, навчальні фільми, цифрові навчальні матеріали для інтерактивної дошки, завдання для поточного й рубіжного контролю).

Розроблена методика передбачала умовний поділ навчального року на три етапи: початковий – 19 тижнів, основний – 11 тижнів, завершальний – 7 тижнів. Для кожного етапу визначено форми, засоби й методи навчання, враховано базовий рівень загальнонаукових знань та комунікативну спроможність іноземних студентів сприймати й відтворювати навчальний матеріал нерідною мовою, їх психоемоційний стан і особливості адаптації.

Під час вибору форм, методів і засобів загальнонаукового навчання першого етапу зверталась увага на те, що у більшості іноземних студентів спостерігається психологічна криза і цілковита неадаптованість до життя й навчання у нерідному середовищі. Для полегшення сприйняття й запам'ятовування великої кількості лексичної загальнонаукової інформації використовувались розроблені автором словники лексичного мінімуму, опорні схеми, навчальні кросворди, навчальні посібники, наочні засоби (моделі, таблиці). Заняття проводились у формі візуалізованої бесіди чи розповіді (із використанням інтерактивної дошки), а для зняття напруги й тривожності застосовувалась «музична терапія» (метод Лозанова).

Другий етап (основний) характеризується (окрім розвитку у іноземних студентів навичок і вмінь розв'язувати вправи і задачі із загальнонаукових дисциплін) подальшим збагаченням їх словникового запасу загальнонауковою термінологією. Для підвищення рівня аудіювання, активізації мовленнєвої діяльності іноземних студентів демонструвались навчальні фільми, застосовувались комп'ютерні навчально-контролюючі програми, а заняття проводились у комбінованій формі із застосуванням практичних методів (розв'язання задач) та рольової гри. З метою формування в іноземних студентів професійної мовної компетенції використовувались текстові задачі (особливо з фізики), в яких присутня первинна

авіаційна термінологія. Такий методичний прийом допомагає формувати у іноземних студентів професійний лексичний запас, що дозволяє у подальшому навчанні в авіаційному університеті більш успішно слухати лекції.

На третьому (завершальному) етапі використовувався метод проблемного викладення матеріалу – одночасне пред'явлення суперечливих точок зору, фактів та зіткнення думок студентів. Застосування прийому створення проблемної ситуації сприяло формуванню професійного мислення іноземних студентів, водночас вимагало від педагога відповідного відбору навчального матеріалу.

На даному етапі іноземним студентам прищеплювались навички та вміння слухати та конспектувати лекції, закріплювались навички аудіювання. Завершальний етап навчання є вирішальним для іноземних студентів у виборі подальшої спеціальності. З метою професійної орієнтації проводилась наукова студентська конференція, присвячена Дню авіації й космонавтики. Органічною частиною навчального процесу були організація та проведення навчальних екскурсій до музею історії Національного авіаційного університету, музею авіації, до ангару НАУ, де розташовані різні моделі літаків, гелікоптерів, які студенти могли побачити власними очима. Означені позааудиторні форми навчання не лише підвищували зацікавленість до вивчення загальнонаукових дисциплін, а й професійно орієнтували, позитивно впливали на емоційний стан іноземних студентів і спонукали до підвищення мотивації навчання в авіаційному університеті.

За результатами теоретико-методологічного та практичного дослідження загальнонаукової підготовки іноземних студентів розроблена структурно-функціональна модель (рис.1). Вона складається з *цільового* (визначено мету загальнонаукової підготовки іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті), *процесуально-змістового* (включає принципи, підходи, організаційно-педагогічні умови, етапи, форми, методи і засоби загальнонаукової підготовки) і *результативно-оцінювального* (містить компоненти, критерії та рівні загальнонаукової готовності іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті) блоків.

У моделі відображено поетапне системне застосування вищезазначених форм і методичних прийомів навчання в залежності від мети заняття, базової підготовки іноземних студентів, ступеня володіння мовою, психологічного клімату в групі, національних і вікових особливостей іноземців, що є умовами підвищення ефективності їх загальнонаукової підготовки до подальшого навчання в авіаційному університеті.

У третьому розділі – *«Експериментальне дослідження ефективності організаційно-педагогічних умов загальнонаукової підготовки іноземних студентів»* – представлено організацію і проведення експерименту, описано форми й методи контролю загальнонаукових знань іноземних студентів підготовчого факультету, проаналізовано результати обробки одержаних у процесі дослідження експериментальних даних.

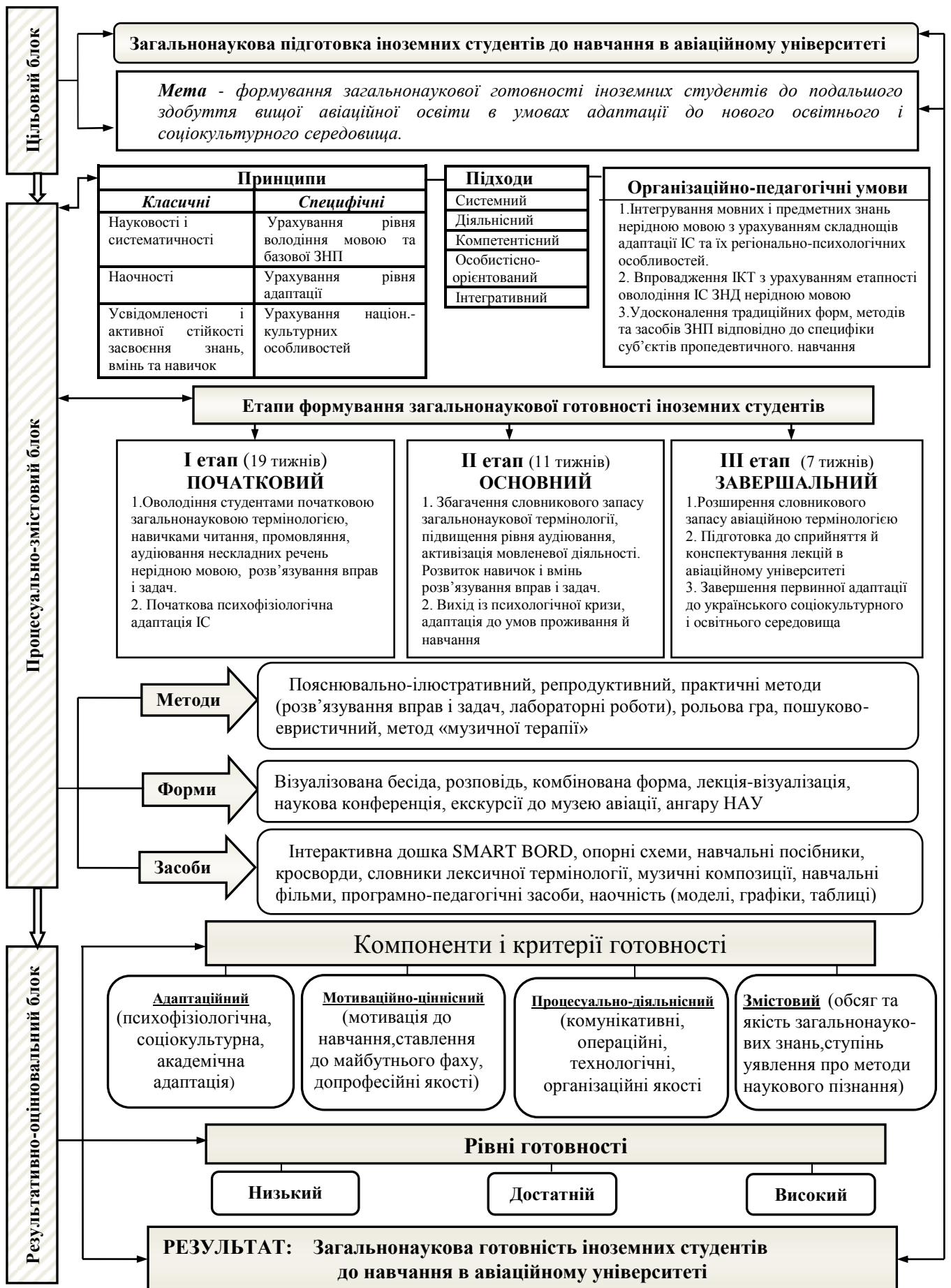

Рис.1 Модель загальнонаукової підготовки іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті

Педагогічно-експериментальне дослідження проводилось протягом 2005-2014рр. і передбачало три етапи: *перший* (2005-2008 рр.) – аналітико-констатуючий (вивчення стану розробленості проблеми, визначення понятійного апарату, об'єкта, предмета, конкретизація задач дослідження, проведення констатувального експерименту і формулювання гіпотези); *другий* (2009-2011 рр.) – дослідно-експериментальний (проведено розробку й апробацію методичної системи формування предметних знань з курсів «Математика» і «Фізика», моделі загальнонаукової підготовки іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті, що спиралась на визначені організаційно-педагогічні умови); *третій* (2012-2014 рр.) – завершально-узагальнюючий (проведено перевірку гіпотези дослідження на основі впровадження організаційно-педагогічних умов у навчальний процес). Для проведення формувального експерименту було обрано контингент іноземних студентів підготовчого відділення Національного авіаційного університету – 180 осіб експериментальної групи (ЕГ) і підготовчого факультету Київського національного університету ім. Тараса Шевченка – 120 осіб контрольної групи (КГ). Здійснено порівняння рівнів сформованості компонентів готовності (адаптаційний, мотиваційно-ціннісний, змістовий, процесуально-діяльнісний) іноземних студентів до подальшого навчання в університеті (табл. 2, рис. 2).

Таблиця 2

Результати педагогічного експерименту

Компонент	Особи, що перебувають на відповідному рівні (%)					
	Високий		Достатній		Низький	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Адаптаційний	31%	12%	64%	63%	5%	25%
Мотиваційно-ціннісний	70%	23%	22%	37%	8%	40%
Змістовий	23%	11%	63%	36%	14%	53%
Процесуально-діяльнісний	23%	15,2%	56,5%	25,3%	20,5%	59,2%
Середнє значення	36%	15,3%	51%	40,4%	13%	44,3%

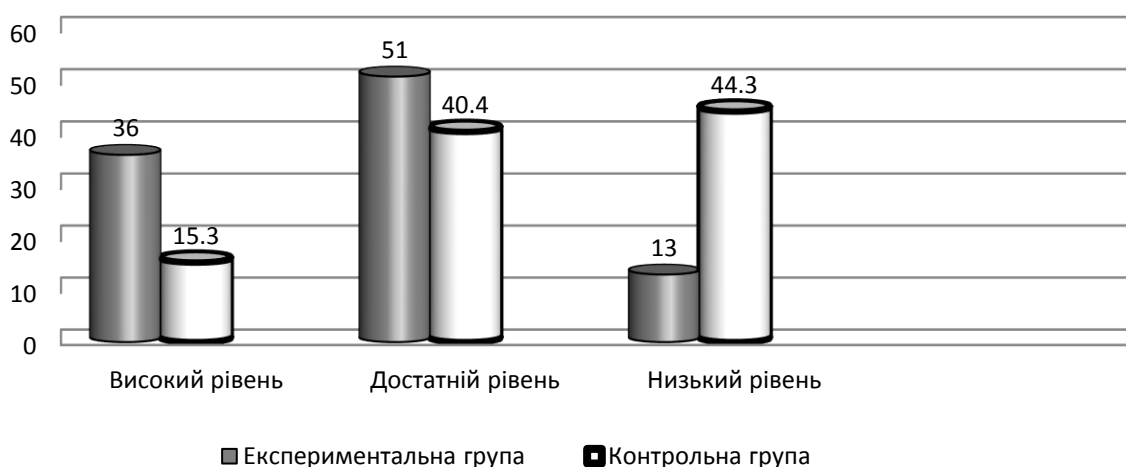

Рис.2 Рівні сформованості загальнонаукової готовності іноземних студентів в авіаційному університеті (%).

Достовірність даних експерименту підтверджено за допомогою статистичного критерію Стьюдента із рівнем значущості $p = 0,01$.

Аналіз отриманих результатів надає підстави зробити висновок про ефективність впровадження організаційно-педагогічних умов загальнонаукової підготовки іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті. Отже, поставлені задачі виконано, мети досягнуто.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено науковий аналіз актуальної проблеми, що полягає в теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці ефективності організаційно-педагогічних умов загальнонаукової підготовки іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті. Отримані результати підтверджують гіпотезу дослідження, а реалізовані мета і задачі дали змогу зробити наступні висновки:

1. Довузівська підготовка іноземних студентів у вищих закладах освіти України відбувається вже понад шістдесят років. Більшість педагогічних досліджень щодо пропедевтичної підготовки іноземних студентів відносяться до радянського періоду. Провідними були такі напрямки досліджень: удосконалення методів навчання мові як засобу спілкування і як засобу отримання наукової інформації, вивчення психолого-педагогічних особливостей навчання іноземних студентів та механізму формування студентських груп, удосконалення оптимальних форм і методів навчання іноземних студентів предметам природничого циклу.

Проведений аналіз пропедевтичного навчання іноземних студентів періоду 1991-2000 рр. показав, що рівень їхньої підготовки поступово знижувався: науково-педагогічні і методичні дослідження практично не проводились, а процес навчання носив суб'єктивний характер. На сучасному етапі ця проблема залишається невирішеною: відсутні єдині критерії відбору змісту навчання, існують різні підходи до визначення мети й задач довузівської підготовки іноземних студентів, недостатньо дослідженими є питання формування загальнонаукової готовності до навчання в технічному, зокрема авіаційному, університеті.

2. Уточнено педагогічну суть головної мети загальнонаукової підготовки іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті як формування загальноосвітньої і комунікативної готовності до подальшого здобуття вищої авіаційної освіти в сучасних умовах під час їх адаптації до нового освітнього і соціокультурного середовища.

Визначено, що готовність іноземного студента до навчання в авіаційному університеті – це багатокомпонентна цілісна якість майбутнього спеціаліста авіаційної галузі, адаптованого до нових умов навчання нерідною мовою, що характеризується наявністю системи мотиваційно-ціннісних орієнтацій, єдністю допрофесійних (загальнонаукових) знань, умінь, здатностей та навичок, особистісних характеристик (самостійність, відповідальність, активність, прагнення до саморозвитку) і відповідає вимогам подальшої авіаційної професійної підготовки.

Відповідно представлено три рівні (високий, достатній, низький) та показники сформованості загальнонаукової готовності, основними компонентами якої є:

- адаптаційний, критерієм якого визначено психофізіологічну, соціокультурну, академічну адаптацію;
- мотиваційно-ціннісний. Його критерій – сформованість мотивації до навчання, ставлення до майбутнього фаху, допрофесійні якості;
- змістовий, критерієм якого є обсяг та якість загальнонаукових знань та умінь, сформованість уявлення про методи наукового пізнання;
- процесуально-діяльнісний. Його критерій - сформованість операційних, комунікативних, організаційних якостей.

3. За результатами психолого-педагогічного аналізу і проведеного констатувального експерименту визначено та обґрунтовано організаційно-педагогічні умови загальнонаукової підготовки іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті, а саме:

- інтегрування мовних і предметних знань нерідною мовою із урахуванням складнощів адаптації іноземних студентів до нового соціокультурного середовища та їх регіонально-психологічних особливостей;
- упровадження інноваційно-комунікаційних технологій у навчальний процес з урахуванням етапності оволодіння іноземними студентами загальнонаукових дисциплін нерідною мовою;
- модернізація традиційних форм, методів та засобів навчання відповідно до специфіки суб'єктів навчально-виховного процесу з різних регіонів світу.

4. На основі впровадження організаційно-педагогічних умов удосконалено методика та розроблено структурно-функціональну модель загальнонаукової підготовки іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті, яка складається з цільового, процесуально-змістового та результативно-оцінювального блоків.

Цільовий блок включає визначення мети – формування загальнонаукової і комунікативної готовності іноземних студентів до подальшого здобуття вищої авіаційної освіти в умовах адаптації до нового освітнього і соціокультурного середовища. Процесуально-змістовий блок включає: дидактичні принципи (класичні і специфічні), підходи (системний, діяльнісний, компетентнісний, особистісно-орієнтований, інтегративний) та організаційно-педагогічні умови пропедевтичного загальнонаукового навчання; етапи (початковий, основний, завершальний), методи, форми і засоби загальнонаукового навчання іноземних студентів. Результативно-оцінювальний блок містить результати загальнонаукової пропедевтичної підготовки (компоненти готовності, критерії та рівні), суттєві зміни яких протягом навчального року свідчать про ефективність запропонованої у дисертаційному дослідженні методики та моделі.

Розроблена на основі організаційно-педагогічних умов модель представлена у вигляді замкненого циклу. З метою підвищення ефективності загальнонаукової підготовки іноземних студентів існує можливість корегувати складові в залежності від особливостей суб'єктів навчального процесу.

5. Ефективність визначених організаційно-педагогічних умов, удосконаленої на їх основі методики та розробленої моделі загальнонаукової підготовки іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті перевірено в експериментальній та контрольній групах під час формуючого етапу експерименту. Кожний з компонентів готовності проаналізовано на трьох рівнях. Проведене порівняння результатів навчання показало, що показники рівнів готовності в експериментальній групі більш високі (високий - 36%, достатній – 51%, низький – 13%) у порівнянні з контрольною групою (високий - 15,3%, достатній – 40,4%, низький – 44,3%). Отже, визначені організаційно-педагогічні умови, що уможливили удосконалення методики загальнонаукового навчання, сприяють більш успішному процесу систематизації і накопиченню загальнонаукових знань, вмінь та навичок, підвищенню мотивації до отримання авіаційної освіти, допомагають прискоренню адаптації іноземних студентів до нового соціокультурного й освітнього середовища. Зазначене сприяє подальшому успішному навчанню іноземних студентів на кожному рівні набуття освіти в авіаційному університеті.

Підвищення ефективності підготовки громадян із зарубіжних країн на основі удосконаленої методики та розробленої моделі загальнонаукового навчання визначає напрям практичного впровадження проведеного дослідження. Розроблені у процесі дослідження методичні розробки можуть бути використані на етапах довузівської підготовки до навчання у технічних університетах не лише іноземних студентів, а й випускників вітчизняних освітніх закладів.

Проведене педагогічне дослідження не вичерпує всіх аспектів проблем щодо підвищення якості навчання загальнонауковим дисциплінам іноземних студентів. Необхідною є подальша розробка і апробація різноманітних шляхів удосконалення пропедевтичної підготовки іноземних студентів з різними строками прибуття на навчання, дослідження особливостей розробки і впровадження у навчальний процес програмних продуктів, створених спеціально для такого контингенту студентів. Перспективними є питання комплектування навчальних груп з урахуванням менталітету представників різних регіонів світу, їх базового рівня підготовки. Подальшого наукового дослідження потребує вивчення психолого-педагогічних особливостей іноземних студентів – представників різних регіонів світу.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Довгодько Т.І. Розвиток системи підготовки іноземних студентів в Україні /Т.І.Довгодько// Вища освіта України.– 2012. – №3 (додат. 2), Том 2, темат. вип. «Європейська інтеграція вищої освіти України у контексті Болонського процесу».– С.102-104.

2. Довгодько Т.І. Урахування національно-психологічних особливостей іноземних студентів у процесі пропедевтичної підготовки / Т.І.Довгодько // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» – Додаток 1 до Вип. 27. Том VII (40): Темат. вип. «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – К. : Гнозис, 2012.– С.97-106.

3. Довгодько Т.І. Структура загальнонаукової готовності іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті: компоненти, критерії, показники /Т.І.Довгодько // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» – Дод.1 до Вип.29, Том II: – Темат. вип.. «Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання» . – К.: 2013. – С.338-344.

4. Довгодько Т.І. Інформаційно-комунікаційні технології у процесі пропедевтичного навчання іноземних студентів / Т.І. Довгодько // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» – Додаток 1 до Вип. 29, Том IV: Темат. вип. «Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання» . – К.: Гнозис, 2013. – С.382-388.

5. Довгодько Т.І. Адаптація іноземних студентів до освітнього середовища України /Т.І.Довгодько // Педагогіка і психологія професійної освіти: науково-методичний журнал. — 2013. — № 2. — С.114-120 .

Опубліковані праці апробаційного характеру

6. Довгодько Т. Вплив кольорового оформлення цифрових навчальних матеріалів на їх сприйняття іноземними студентами/ Т.Довгодько //Науково-методичні проблеми мовної підготовки іноземних студентів: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., 11-12 квітня 2013 р. – К.: НАУ, 2013. – С.60-61.

7. Довгодько Т.І. Використання інтерактивного обладнання при доуніверситетській підготовці іноземних студентів / Т.Довгодько // Науково-методичні проблеми мовної підготовки іноземних студентів: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., 19-20 квітня 2012 р. – К.: НАУ, 2012. – С.22-23.

8. Довгодько Т. Застосування новітніх технологій у загальнонауковій підготовці іноземних студентів до навчання у технічному університеті / Т.Довгодько // Всеукр. наук.-метод. конф. «Актуальні питання організації навчання іноземних громадян у технічних вищих навчальних закладах України»: матеріали конф. 26-28 квітня 2012р. – Тернопіль: ТНТУ ім. І.Пулня, 2012. – С.60-62.

9. Довгодько Т.І. Використання інтерактивної дошки при навчанні математиці на підготовчому факультеті для іноземних громадян / Т.І.Довгодько // XIV міжнар. наук. конф. імені академіка М.Кравчука, 19-21 квітня 2012р.: Матеріали конф. Т.4. Історія та методика викладання математики.– К.: НТУУ «КПІ», 2012.– С.92.

10. Довгодько Т.І. Аналіз проблем навчання іноземних студентів природничим дисциплінам на підготовчих факультетах вищих навчальних закладів/ Т.І.Довгодько, В.В.Пахненко, Л.Є.Калашнікова // XIII міжнар. наук. конф. імені академіка М.Кравчука, 13-15 травня 2010 р.: Матеріали конф. Т.III. Історія та методика викладання математики.– К.: НТУУ «КПІ», 2010.– С.182.

11. Довгодько Т.І. Особливості пропедевтичної підготовки студентів-іноземців та їх психолого-педагогічна адаптація у науковому середовищі вищих навчальних закладів / Т. Довгодько // Реализация традиционных методов и поиск инноваций в процессе подготовки иностранных студентов в современном высшем учебном заведении: Междунар. науч.-метод. конф. – Х.: НТУ «ХПИ», 2008. – С.287-293.

12. Довгодько Т. Особливості психолого-педагогічної адаптації іноземних студентів у науковому середовищі ВНЗ / Т.Довгодько, М.Зелінський // Науково-

методичні проблеми мовної підготовки іноземних студентів: матеріали I Міжнар. наук.-практ.конф., 10-11 квітня 2008 р. – К.: НАУ, 2008. – С.30-31.

13. Довгодько Т.І. Комп'ютерні технології в методиці викладання іноземним студентам на підготовчому факультеті / Т.Довгодько, В.Пахненко // XII міжнар. наук. конф. імені академіка М.Кравчука, 15-17 травня 2008 р.: Матеріали конф. – К.: ТОВ «Задруга», 2008.– С.196.

14. Довгодько Т.І. Про особливості та проблеми навчання іноземних студентів природничим дисциплінам на підготовчому факультеті / Т.Довгодько // Гуманітарні проблеми становлення сучасного фахівця: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф., 22-23 березня 2007 р.: В 2т. – Т2.- К.: НАУ, 2007.– С.320-321.

15. Довгодько Т.И. О необходимости тестовой проверки исходного общеобразовательного уровня студентов-иностранцев на подготовительных факультетах/ Т. Довгодько, Р. Пахненко, В. Пахненко // XI Міжнар. наук. конф. імені академіка М. Кравчука. 18-20 травня 2006р.: матеріали конф. – К.:ТОВ «Задруга», 2006. - С.818.

16. Довгодько Т.И. Особенности преподавания физики и математики иностранным студентам на подготовительном факультете/ Т.И. Довгодько, Л.А.Ольховик // Збірник тез за матеріалами V Всеукр. наук.-практ. конф.: Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах: проблеми та перспективи. 23-26 березня 2004 р.– К.:НАУ, 2004. – С.101-102.

17. Довгодько Т.И. Некоторые принципы конструирования компьютерных программ по физике /Л.А. Ольховик, Т.И. Довгодько // Теория и практика обучения иностранных студентов: тезисы докладов Междунар. науч.-практ. конф. 3-5 сентября 2003г. – Донецк: ДНУ, 2003. – С.78-79.

Праці, опубліковані у зарубіжних виданнях

18. ДовгодькоТ.И. Использование компьютерных технологий при обучении иностранных студентов общенаучным дисциплинам на подготовительном факультете / Т.И.Довгодько // Альманах современной науки и образования. Тамбов: Грамота, 2013. №1 (68). – С.54-57.

19. Довгодько Т.И. К вопросу обучения иностранных студентов дисциплине «Физика» на подготовительном факультете высшего учебного заведения / Т.И.Довгодько // Теоретические и прикладные проблемы преподавания математических и естественно-научных дисциплин слушателям гуманитарных специальностей вузов: материалы межвуз. науч.-практ. конф., 24 ноября 2009г. – Саратов: Саратовский юридический институт МВД России, 2009.- С.178-182.

20. Довгодько Т.И. О проблемах обучения иностранных студентов предметам естественно-научного цикла на подготовительных факультетах высших учебных заведений [Электронный ресурс] / Т.И.Довгодько, В.В.Пахненко // Математика. Компьютер. Образование: материалы XV Междунар. конф.. 18-20 февраля 2008г. – Вып.15. – Дубна.– Режим доступа: <http://www.mce.su/archive/doc16296/doc.pdf>.

Результати дослідження використано у навчально-методичних працях

21. Довгодько Т.И. Физика: Механика: Учеб. пособие. – К.: МАУП, 2004. – 152с.

22. Довгодько Т.И. Основы молекулярной физики и термодинамики: Учеб.пособие. – К.: МАУП, 2007. – 96с.

АНОТАЦІЇ

Довгодько Т.І. Загальнонаукова підготовка іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Національний авіаційний університет. – Київ, 2014.

Дисертація присвячена проблемі формування загальнонаукової готовності іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті. У дослідженні здійснено історико-методологічний аналіз навчання іноземних студентів у ВНЗ України, уточнено головну мету пропедевтичної загальнонаукової підготовки студентів-іноземців до навчання в авіаційному університеті, висвітлено діапазон основних рис, що ідентифікують синтальність груп іноземних студентів – представників різних регіонів світу (китайців та в'єтнамців, арабів, англо- і франкомовних африканців, латиноамериканців), визначено сутність концепту «загальнонаукова готовність іноземного студента до навчання в авіаційному університеті». Визначено, обґрунтовано й експериментально перевірено організаційно-педагогічні умови, на основі яких удосконалено методику та розроблено структурно-функціональну модель загальнонаукової підготовки іноземних студентів до навчання в авіаційному університеті.

Ключові слова: іноземні студенти, пропедевтична підготовка, загальнонаукова готовність, організаційно-педагогічні умови, регіонально-психологічні особливості, структурно-функціональна модель.

Довгодько Т.И. Общенаучная подготовка иностранных студентов к обучению в авиационном университете. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования.- Национальный авиационный университет. – Киев, 2014.

В диссертации рассмотрены проблемы формирования общенаучной готовности иностранных студентов к обучению в авиационном университете. Проведен историко-методологический анализ обучения иностранных студентов в ВУЗах Украины, уточнена главная цель пропедевтической общенаучной подготовки иностранных студентов к обучению в авиационном университете. В работе исследованы суть и структура понятия «готовность иностранного студента к обучению в авиационном университете». Определены компоненты готовности (адаптационный, мотивационно - ценностный, содержательный и процессуально - деятельностный), их критерии, показатели и уровни. Выявлен диапазон основных черт, идентифицирующих синтальность групп иностранных студентов, представителей разных регионов мира (китайцев, вьетнамцев, арабов, англо- и франкоговорящих африканцев, латиноамериканцев).

Определены и обоснованы организационно-педагогические условия: интеграция языковых и предметных знаний с учётом регионально-психологических особенностей иностранных студентов в условиях их адаптации к неродной социокультурной и образовательной среде, внедрение инновационных технологий в учебный процесс с учётом этапности овладения иностранными студентами общенаучными знаниями на языке-посреднике; модернизация традиционных форм, методов и средств обучения соответственно к специфике обучаемых, представителей разных регионов мира, и этапов учебного процесса. На основе организационно-педагогических условий усовершенствована методика и разработана структурно-функциональная модель общенаучной подготовки иностранных студентов к обучению в авиационном университете, эффективность которой доказана результатами педагогического эксперимента.

Полученные результаты могут быть использованы в практике пропедевтической подготовки иностранных студентов к обучению в технических университетах, что нашло отражение при апробации в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: иностранные студенты, пропедевтическая подготовка, общенаучная готовность, организационно-педагогические условия, регионально-психологические особенности, структурно-функциональная модель.

Dovgodko T.I. General Scientific Training of Foreign Students for Studies in an Aviation University. – Manuscript.

The Thesis for a Candidate Degree in Pedagogy, Speciality 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – The National Aviation University. – Kyiv, 2014.

The thesis deals with the problem of formation of general scientific readiness of foreign students for studies in an aviation university. The historic and methodical analysis of foreign students' studies in the Ukrainian higher educational institutions is presented and the main objective of propaedeutic general scientific training of foreign students for studies in an aviation university is clarified. The range of the main characteristics that identify syntality of foreign students' groups, representatives of various world regions (Vietnamese and Chinese, Arabs, French- and English speaking Africans, Latin Americans) is defined. The core of the concept "the general scientific readiness of foreign students for studies in an aviation university" is identified. The organisational and pedagogical conditions of formation of the general scientific readiness of foreign students for studies in an aviation university are specified, substantiated and tested experimentally. The methods, based on those conditions are improved and the structural and functional model of the general scientific training of foreign students for studies in an aviation university is developed.

Key words: foreign students, propaedeutic training, general scientific readiness, organisational and pedagogical conditions, regional and psychological peculiarities, the structural and functional model.